

Koncert se koná pod záštitou primátora města Brna
Ing. Petra Vokřála a velvyslanectví Nizozemského království

Koncert je závěrečnou akcí festivalu Meeting Brno 2016

–

EDGARD VARÈSE

DÉSERTS (1954)

pro 15 nástrojů, bicí a magnetofonový pás

LOUIS ANDRIESEN

DE STAAT (1976)

(text: Platón)

pro 4 ženské hlasy a velký ansámbl

Koncert je pořádán za finanční podpory:

Ministerstvo kultury ČR
Státní fond kultury ČR
Jihomoravský kraj
Statutární město Brno

Děkujeme za podporu a spolupráci:

Česká pojišťovna a.s., Tiskárna Helbich a.s., Veletrhy Brno a.s.,
MORGAL art/café/bar, Filharmonie Brno, Univerzitní kino Scala,
Kino ART, GUERILLA.Film, Divadlo na Orli, rádio Proglas,
His Voice, Kult, AlterEcho, KAM, Brno – Město Hudby,
Opera Plus, Realmedia, Emam s.r.o.

Grafika: Martin Hrdina
Foto: Jan Prokopius
Vydáno: 1. 6. 2016
Změna programu vyhrazena

Přijďte na nás i příště!

Od 13. 6. 2016 je možno zakoupit v předprodeji Filharmonie Brno
v Besední ulici výhodné abonmá na naše koncerty v sezoně 2016/17,
nebo jednotlivé vstupné on-line.

Více info na Facebooku a www.BCORCHESTRA.CZ

BCO – BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA
DIRIGENT **PAVEL ŠNAJDR**

ZPĚV **DANA TONCROVÁ, JANA ČIPEROVÁ,**
LINDA NEPIVODOVÁ, LUCIE KOŘÍNKOVÁ

LIGHT DESIGN, ZVUK **RADEK ODEHNAL –**
ROSOUND COMPANY

AGLOMERACE
KONCERT
PRO PAVILON
PAVILON A
BRNĚNSKÉ
VÝSTAVIŠTĚ
2'6'2016

„Brno vytvoří i příště díla tak mohutná, jako byla jubilejní výstava.“

Speciální cyklus koncertů soudobé hudby v podání souboru Brno Contemporary Orchestra končí mimořádnou sezónou koncertem v jedné z dominant unikátního brněnského výstaviště, v původním Obchodně průmyslovém paláci, dnes pavilónu A, od autorů Josefa Kalouse a Jaroslava Valenty. Stavba je příkladem čisté architektury, která má vyvážené proporce i dispozici, skvělou a odvážnou konstrukci a velmi dobrý detail, „...železobeton a sklo tvoří zde báseň moderní architektury, nad níž těžko lze si představití skvělejší...“ napsal v dobové recenzi Oldřich Zemek pro časopis Bibliofil.

Unikátní prostor vybízí k unikátnímu naplnění

Dramaturgicky nevstupujeme do prostoru konstruktivismu, racionálních kompozičních technik či spektrálních struktur, ale pro vyznění architektury jsme hledali východiska ideová, nikoliv však v hudbě programní, ale angažované a to umělecky i politicky.

Jsmo si vědomi, že náš projekt je veskrze tradiční. Téměř sto let starou budovu naplňujeme osvědčenou klasikou, vlastně nic tak „mohutného, jako byla jubilejní výstava“, žádné opulentní gesto, žádná technologická progrese, multimedialita, interaktivita, ani žádné světové či české premiéry, jenom dvě úžasné skladby na úžasném místě. Zkrátka **POUŠTĚ a REPUBLIKA** v pavilónu A.

Výsostně humánní vyznění skladby **Deserts** z let 1950–1954 od hudebního i technologického vizionáře **EDGARA VARESE** (1883–1965) zkoumá paralely mezi pouští reálnou a pustinami v nás, vrací se k hrůzám válek, katastrof a lidských utrpení, nikoliv však programem, ale intimním, svébytným a nezaměnitelným, hudebně abstraktním jazykem.

Kompozice **De Staat** holandského skladatele **LOUISE ANDRIESENSA** byla zkomponována v letech 1972–1976 z podnětu diskusí nad vztahem hudební kompozice a politiky. Dle skladatele výběr zvukového materiálu nesouvisí se společností, jelikož pochází z přírody, ale jeho organizace je záležitostí kulturní, tudíž sociální entitou, přesto se nejedná o věc politickou.

Dopřejme si postmoderní přepych zpřítomnění a ptejme se, kde, čím a jak se pouště a republika dneska potkávají, tady a teď a třeba právě v Brně?

Viktor Pantůček

EDGARD VARÈSE (1883–1965) získal vzdělání jak v technických vědách, tak v hudbě. Mezi jeho záliby patřila astronomie a více přátel měl mezi pařížskými výtvarníky než mezi hudebníky. V mládí odmítl francouzskou akademickou hudební tradici a vydal se směrem ke zkoumání zvuku jako objektu, který se pohybuje v prostoru. V průběhu 1. světové války se přesunul do USA, kde s menšími přestávkami strávil zbytek života.

Po plodném období dvacátých let se Edgard Varèse postupně propadal do tvůrčí i osobní krize. Nedokončený zůstal jeho utopický

projekt Espace (Prostor) ze třicátých let, ve kterém chtěl prostřednictvím média rozhlasu propojit v jedné symfonii metropole světa. Ukončení vleklé krize znamenala až padesátá léta a práce na jedné z nejprůlomovějších skladeb, **Déserts** (Pouštích). Toto dílo je výrazem pustiny nejen fyzické, jako jsou moře, hory, pouště a prázdné ulice měst, ale také prázdnoty vnitřní. Podobně jako v dalších kompozicích francouzských autorů i zde je patrné souznění s aktuální poválečnou filozofií existence P. Sartra, A. Camuse a dalších. Důležitým východiskem z Varèsovy tvůrčí krize byla nová technologie zvukového záznamu na magnetofonový pás, jejíž vývoj byl urychlen druhou světovou válkou. V padesátých letech se magnetofonový pás stává novým médiem, které umožní vznik celého nového směru, elektroakustické hudby. V roce 1953 Varèse obdržel od anonymního dárcе (kterým byla jeho manželka, jak dnes víme) magnetofon Ampex, díky kterému mohl začít shromažďovat zvukový materiál pro své další práce. Zatímco instrumentální část Déserts pro 14 dechových nástrojů, klavír a 5 melodických bicích nástrojů byla hotova okolo roku 1950, elektroakustickou složku autor dokončil až v experimentálním studiu francouzského rozhlasu a televize v r. 1954. Varèse se rozhodl pro tři vstupy (interpolace) elektronické hudby do partitury orchestrálního díla. Jejich materiálem byly industriální zvuky a zvuky bicích nástrojů. Nejlepším komentářem k této kompozici by mohl být výrok Igora Stravinského, který řekl, že to byl právě Varèse, komu se podařilo nově stanovit hranice mezi mechanickým a lidským. Proti chladné tvrdosti industriální hudby postavil barevnost živě hrané hudby. Premiéra díla se uskutečnila 2. prosince 1954 v Théâtre des Champs-Élysées, dirigoval ji velký propagátor Nové hudby Hermann Scherchen, který sám založil studio pro elektronickou hudbu ve švýcarském Gravesanu. Francouzský rozhlas tento koncert přenášel historicky poprvé ve stereo kvalitě. Premiéra byla enormním skandálem, provázeným výkřiky z publika. Varèse byl nepochopením svého díla ve Francii zdrcen a přičítal ho svému dlouhodobému pobytu v USA. O tom, že Varèse Déserts znovu a znovu promýšlel, svědčí fakt, že do roku 1961 vytvořil celkem čtyři verze této kompozice. Dokonce uvažoval o filmové projekci, kterou by provedení skladby doprovázel, tento záměr ale uskutečnil ve spolupráci s Le Corbusierem a Iannisem Xenakisem v paralelně vznikající Poème électronique (Elektronické básni) pro pavilon Philips na EXPO 1958.

Martin Flašar

LOUIS ANDRIESEN se narodil v roce 1939 v Utrechtu jako nejmladší syn Hendrika Andriessena, katolíka, profrancouzsky orientovaného autora ceněné biografie Césara Francka, varhaníka a učitele, který krom jiných funkcí zastával místo ředitele Královské konzervatoře v Haagu. Byl prvním Andriessenovým učitelem kompozice. Když někdy v polovině 50. let onemocněl, mladého Louise se ujal starší bratr Jurrian, taktéž hudební skladatel. V 60. letech Andriessena zajímal serialismus, navštívil letní kurzy v Darmstadtu. Rozhlížel se po možnostech studia v zahraničí: ve hře byl Karlheinz Stockhausen, jenže Kolín nad Rýnem, kde německý skladatel působil, připadal Andriessenovi moc blízko Amsterdamu. A tak v roce 1962 odjel do Milána, kde se stal žákem Luciana Beria.

Vztah hudby a společnosti se stal tématem skladby, která mu přinesla světovou proslulost. Jmenuje se **De Staat** a měla premiéru v Amsterdamu na podzim roku 1976. Nesmírně důležitou roli sehrál zhudebněný text. Andriessen si vybral pasáže Platónovy Ústavy, které pojednávají o hudbě

a její funkci ve státě. Dočteme se v nich o dopadu konkrétního typu hudby na společnost. „Každý vidí absurditu Platonova tvrzení, že mixolydický modus by měl být zakázán, protože má škodlivý vliv na vývoj charakteru,“ píše Andriessen. Nevěří ale, že by skládání hudby na společenských podmínkách vůbec nezáviselo. Tvrdí, že volba instrumentáře a technika, kterou skladatel zpracuje abstraktní hudební materiál, závisí na jeho poslechové zkušenosti a společenské situaci. De Staat měl být příspěvkem do debaty o vztahu hudby a politiky.

„Mnozí mi přátelé, stejně jako skoro každý v západní Evropě konce 60. a začátku 70. let, četli [Marxe] a snažili se uvádět do praxe marxismus,“ řekl Andriessen s odstupem téměř třiceti let v rozhovoru s Terezou Havelkovou. „De Staat jsem napsal, abych jim vysvětlil, že všichni totalitární myslitelé, kteří se domnívají, že když mají jasnou představu o tom, jak by měl fungovat stát, také ví, jak by měla vypadat hudba, se mylí. Mylí se jak ti napravo, tak ti nalevo. Proto jsem zvolil Platóna, jenž byl jedním z prvních, kteří se tohoto omylu dopustili. Napsal jsem tuhle rozsáhlou skladbu, abych vyjádřil své rozhořčení.“

De Staat skladateli vynesl nálepku evropského minimalisty. S hudbou Terryho Rileyho, Philipa Glasse a Steva Reicha dílo sblízuje pravidelný pulz a užití repetitivních modelů. Andriessen ale estetiku amerického minimalismu vědomě problematizuje. De Staat je „zatížen“ smyslem hutného Platónova textu, harmonie je chromatická a disonantní. Čtyři ženské hlasy doprovázejí orchestr složený ze čtyř amplifikovaných hobojů, dvanácti žesťových nástrojů, čtyř viol, baskytary a dvojice elektrických kytar, harf a klavírů. Všichni hrají rychle, nahlas a produkují neúprosně agresivní zvuk.

Josef Třeštík

(zkrácená verze textu, uveřejněného v časopise HIS Voice, www.hisvoice.cz)

Soubor BCO – Brno Contemporary Orchestra byl založen v roce 2011s cílem hrát současnou světovou hudbu v Česku a českou hudbu po celém světě (s přesahy k hudbě 20. století). Kompaktními dramaturgickými celky a originálními projekty, jako je spojení hudby s ostatním uměním (film, výtvarná umění, architektura, tanec...), se snaží být atraktivní nejen pro publikum, ale i pro skladatele, které chce podněcovat k tvorbě nových děl na míru orchestru. Zakladatelem, uměleckým vedoucím a šéfdirigentem BCO je Pavel Šnajdr.

Pavel Šnajdr (1975) absolvoval obory skladba a dirigování na JAMU. Jako člen skladatelského sdružení Bezmocná hrstka byl dvakrát oceněn ve skladatelské soutěži Generace. S brněnským souborem Ars incognita premiéroval na čtyři desítky skladeb soudobých autorů; některé z nich vyšly na CD. V roce 2001 s tímto souborem vystoupil na Pražském jaru a v roce 2005 na festivalu Pražské premiéry. Spolupracoval s předními českými symfonickými orchestry a divadelními scénami (mj. s filharmonii brněnskou, královéhradeckou a teplickou, Národním divadlem Praha, Státní operou Praha, Divadlem J. K. Tyla v Plzni, Moravským divadlem Olomouc). V letech 2004–2007 byl angažován v Národním divadle Brno, s nímž se zúčastnil japonského turné; v současné době v něm opět působí jako dirigent Janáčkovy opery.